

Zarządzanie wodą poprzez utrzymywanie rowów melioracyjnych

Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu

14.12.2016 r.

Wzmocnienie udziału społeczności lokalnych w decyzjach dotyczących adaptacji do zmian klimatu.

Podstawa prawna

Prawo wodne

Własność wód

Art. 12.

1. Wody stojące oraz wody w rowach znajdujące się w granicach nieruchomości gruntowej stanowią własność właściciela tej nieruchomości.

2. Uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w stosunku do wód stojących oraz wody w rowach, znajdujących się na terenie nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, wykonują podmioty reprezentujące Skarb Państwa w stosunku do tych nieruchomości, na podstawie odrębnych przepisów.

Podstawa prawna

Prawo wodne

Melioracje wodne

Art. 70.

1. Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodziami.

2. Urządzenia melioracji wodnych dzielą się na podstawowe i szczegółowe, w zależności od ich funkcji i parametrów.

Podstawa prawna

Prawo wodne

Urządzenia melioracji szczegółowych

Art. 73.

1. Do urządzeń melioracji wodnych szczegółowych zalicza się:

1) **rowy** wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,

1a) drenowania,

2) rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m,

3) stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych,

4) ziemne stawy rybne,

4a) groble na obszarach nawadnianych,

5) systemy nawodnień grawitacyjnych i ciśnieniowych

– jeżeli służą celom, o których mowa w art. 70 ust. 1.

Podstawa prawna

Prawo wodne

Definicje:

rów – rozumie się przez to sztuczne koryta prowadzące wodę w sposób ciągły lub okresowy, o szerokości dna mniejszej niż 1,5 m przy ich ujściu;

urządzenia wodne – rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności:

- a) budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także kanały i rowy,
- b) zbiorniki, obiekty zbiorników i stopni wodnych,
- c) stawy rybne oraz stawy przeznaczone do oczyszczania ścieków, rekreacji lub innych celów,
- d) obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych,

Podstawa prawna

Prawo wodne

Art. 64.

1. Utrzymywanie urządzeń wodnych polega na ich eksploatacji, konserwacji oraz remontach w celu zachowania ich funkcji.

1a. W kosztach utrzymywania urządzeń wodnych uczestniczy ten, kto odnosi z nich korzyści; ustalenia i podziału kosztów dokonuje na wniosek właściciela urządzenia wodnego, w drodze decyzji, organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego.

Podstawa prawna

Prawo wodne

Art. 74.

1. Wykonywanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych należy do właścicieli gruntów.
2. Urządzenia melioracji wodnych szczegółowych mogą być wykonywane na koszt:
 - 1) Skarbu Państwa za zwrotem, w formie opłaty melioracyjnej, części kosztów przez właścicieli gruntów, na które urządzenia te wywierają korzystny wpływ, zwanych dalej „zainteresowanymi właścicielami gruntów”

Podstawa prawna

Prawo wodne

Utrzymanie urządzeń

Art. 77.

1. Utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej – do tej spółki.
2. Jeżeli obowiązek, o którym mowa w ust. 1, nie jest wykonywany, organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego ustala, w drodze decyzji proporcjonalnie do odnoszonych korzyści przez właścicieli gruntu, szczegółowe zakresy i terminy jego wykonywania.

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Finanse

Problem z utrzymaniem rowów polega na tym, że nie wszędzie powstają spółki wodne mające za zadanie utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, a tam gdzie występują najczęściej składka na utrzymanie jest na tyle niska, że pozwala jedynie zaspokoić 10-20% potrzeb konserwacji.

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Finanse

Ponadto często właścicielem rowów jest Skarb Państwa reprezentowany przez starostę, jednak obowiązek utrzymania rowów nadal ciąży na zainteresowanym właścicielu gruntu odnoszącym korzyści. W gestii starosty pozostaje jedynie wydanie decyzji zgodnie z art. 77. ust. 2. prawa wodnego nakazującej właścicielom gruntów przyległych do rowu odnoszącym korzyści partycypować w kosztach utrzymania. Wydanie takiej decyzji ma miejsce niezwykle rzadko co najczęściej kończy się brakiem utrzymania rowów w gminach nie objętych działalnością spółek wodnych.

W praktyce określenie obszaru na który rów wywiera korzystny wpływ jest niezmiernie trudne do wykonania.

Zakres prac wykonanych na rowach melioracyjnych wg. sprawozdania RRW-10 za 2015 r. woj. dolnośląskie

Z załączonych danych wynika, że na terenie woj. dolnośląskiego wg. ewidencji znajduje się 23 930 km rowów melioracyjnych, z czego objętych utrzymaniem objętych jest zaledwie 5 117,5 km co stanowi zaledwie ok. 21% wszystkich rowów. Zakładając, że co roku konserwujemy inny rów, powtarzalność prac na każdym odcinku rowu wynosi raz na 5 lat, co jak wiadomo jest niewystarczające. Po tym okresie rowy ponownie wyglądają tak jak na zdjęciu poniżej i prace na nich wymagają znacznego zwiększenia kosztów finansowych.

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Finanse

Oddzielnym problemem jest ściągalność składek, stanowiących podstawę budżetu, jakim dysponują spółki wodne. Z danych DZMiUW we Wrocławiu dla roku 2015 wynika, że przy średniej składce 20,80 zł z hektara jej ściągalność została oszacowana na ok. 80%.

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Zaniedbania w konserwacji spowodowały na wielu odcinkach brzegów i skarp kanałów oraz rowów melioracyjnych porosty dużych skupisk drzew i krzaków. Ogranicza to w znacznym stopniu możliwość zastosowania wysoko wydajnych maszyn do konserwacji, co jest sprawą istotną przy niewielkich środkach finansowych przeznaczanych na te cele.

Stopień zmechanizowania robót konserwacyjnych realizowanych na przykład przez Spółkę Wodną w pow. oławskim wynosi 70%, jednak nadal 30% prac wykonuje się sposobem ręcznym. Ręczne roboty konserwacyjne w kategoryzacji zmęczenia można zakwalifikować do prac ciężkich i bardzo ciężkich, co ilustruje fotografia poniżej

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Rozporządzenie o zakresie oddziaływania

Często występują problemy z określeniem obszaru, na który wywierają korzystny wpływ urządzenia melioracji wodnych szczegółowych. Zakresy te ustala się na podstawie:

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

z dnia 22 listopada 2006 r. w sprawie sposobu ustalania obszaru, na który wywierają korzystny wpływ urządzenia melioracji wodnych szczegółowych. Na podstawie art. 78 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. — Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 i Nr 267, poz. 2255 oraz z 2006 r. Nr 170, poz. 1217) zarządza się, co następuje:

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Rozporządzenie o zakresie oddziaływania

2) po granicach zalegania gleb o wadliwych stosunkach powietrzno-wodnych i wymagających zmeliorowania — w przypadku rurowciągów drenarskich w liczbie nie większej niż trzy lub rowów o układzie nieregularnym (sieć niesystematyczna);

3) po linii terenu wzniesionego:

a) o 0,5 m nad terenem przy rowie lub rurowciągu drenarskim na użytkach zielonych,

b) o 1 m nad terenem przy rowie lub rurowciągu drenarskim na gruntach ornych, jednak nie dalej niż w odległości 0,4 rozstawy od ich końcówek i podwójnej rozstawy, w przypadku sieci niesystematycznej na terenach, dla których nie sporządzono map glebowo-wodnych, z uwzględnieniem warunków lokalnych;

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Rozporządzenie o zakresie oddziaływania

Wyznaczenie w ten sposób obszaru na który wywierany jest korzystny wpływ urządzeń melioracyjnych wymagałby zatrudnienia zespołu wykwalifikowanej kadry z zakresu geodezji, gleboznawstwa i melioracji, aby indywidualnie rozpatrzyć przystłowiowy 1mb rowu, co przy ogromnej sieci rowów zajęłoby bardzo wiele czasu.

Problemy z właściwym utrzymaniem rowów

Różni właściciele rowów

Kolejną przeszkodą utrudniającą utrzymanie rowów melioracyjnych jest sprawa ich własności:

Art. 12. 1. Wody stojące oraz wody w rowach znajdujące się w granicach nieruchomości gruntowej stanowią własność właściciela tej nieruchomości.

Konserwację rowów należy dokonywać na całym odcinku. Często zdarza się, że jeden rów ma kilku właścicieli i nie wszyscy poczuwają się w obowiązku do utrzymania rowu na swojej posiadłości lub nawet zakazują wstępu w celu jego konserwacji przez spółki wodne.

Można oczywiście skorzystać z art.77 Prawa Wodnego i nakazać w formie decyzji partycypację w kosztach, jednak odbywa się to niezmiernie rzadko i często znacznie przedłuża termin przeprowadzenia konserwacji.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Działalność Spótek Wodnych

Spółki wodne i związki wałowe – ustawa Prawo wodne

Rozdział 1

Tworzenie spółek wodnych i związków wałowych

Art. 164.

1. Spółki wodne, z zastrzeżeniem ust. 2, oraz związki wałowe są formami organizacyjnymi, które nie działają w celu osiągnięcia zysku, zrzeszają osoby fizyczne lub prawne i mają na celu zaspokajanie wskazanych ustawą potrzeb w dziedzinie gospodarowania wodami.

2. Spółki wodne, zapewniając zaspokojenie potrzeb zrzeszonych w nich osób w dziedzinie gospodarowania wodami, mogą podejmować prowadzenie działalności umożliwiającej osiągnięcie zysku netto. Osiągnięty zysk netto przeznacza się wyłącznie na cele statutowe spółki wodnej.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Działalność Spótek Wodnych

Art. 164.

9. Do związków spółek wodnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące spółek wodnych, z tym że prawa i obowiązki przysługujące wobec spółek wodnych staroście w stosunku do związków spółek wodnych wykonuje marszałek województwa.

Nadzór i kontrolę nad działalnością spółek wodnych sprawuje starosta, a nad związkami spółek wodnych marszałek województwa.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Program bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Kolejnym sposobem poprawiającym kondycje urządzeń melioracji szczegółowych jest wdrożenie programu pn.: „Bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej”.

Przy niskim wynagrodzeniu występują trudności w pozyskaniu dobrych pracowników, a rotacja w zatrudnieniu jest bardzo duża.

W poszukiwaniu rozwiązania tego problemu wprowadzono program „Bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej”, którego głównym celem była aktywizacja zawodowa na terenach wiejskich o wysokim zagrożeniu bezrobociem, przy jednoczesnym zwiększeniu zakresu robót konserwacyjnych na urządzeniach melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych.

Program jest współfinansowany przez powiatowe urzędy pracy, DZMiUW we Wrocławiu, oraz zainteresowane urzędy miast i gmin.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Program bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Program w 2016 roku prowadzony był w 14 powiatach województwa dolnośląskiego tj.: dzierzoniowskim, głogowskim, górowskim, jaworskim, kłodzkim, legnickim, lubińskim, oleśnickim, polkowickim, strzelińskim, wałbrzyskim, wołowskim, ząbkowickim i złotoryjskim.

Zatrudnienie w ramach programu „Bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej” w 2016 r. otrzymały 304 osoby bezrobotne na terenie 54 gmin. Zatrudnienie kształtowało się następująco w poszczególnych powiatach: powiat dzierzoniowski – 41 osób, głogowski – 32 osoby, górowski – 8 osób, jaworski – 22 osoby, kłodzki – 19 osób, legnicki – 24 osoby, powiat lubiński – 4 osoby, oleśnicki – 35 osób, polkowicki – 12 osób, strzeliński – 16 osób, wałbrzyski – 10 osób, wołowski – 37 osób, ząbkowicki – 19 osób, złotoryjski – 25 osób.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Program bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Realizacja programu przebiegała na podstawie porozumień zawartych pomiędzy Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędem Pracy w Wałbrzychu, powiatowymi urzędami pracy, gminami Dolnośląskim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu. Program był realizowany w okresie od kwietnia do października.

DZMiUW we Wrocławiu jako koordynator programu prowadził na bieżąco nadzór merytoryczny nad pracami i dokonał protokolarnych odbiorów. Zakres wykonanych prac przez osoby bezrobotne obejmował stosunkowo proste roboty konserwacyjne polegające m.in. na: wykaszaniu roślinności, ścinaniu zakrzaczeń rosnących wzdłuż koryt cieków, czyszczeniu koryt rzek, usuwaniu namułu z dna cieków, naprawie uszkodzonych skarp cieków, czyszczeniu przepustów itp.

Sposoby właściwego utrzymania rowów

Program bezrobotni dla gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Rozmiar rzeczowy prac wykonanych w 2016 r.:

- konserwacja i udrażnianie rzek – **205,501 km**,
- konserwacja wałów przeciwpowodziowych – **5,545 km**,
- konserwacja rowów melioracyjnych – **159,193 km**.

Wykonano prace o wartości kosztorysowej **1 730 029,92 zł**.

Podsumowanie

być oczywiste w obecnym stanie rzeczy. Ze względu na ograniczenia finansowe wszelkie działania prowadzone na rowach skupiają się w 80-90 % na ograniczaniu skutków podtopień przez wody opadowe i roztopowe. Retencja w tym zakresie i zapobieganie skutkom suszy pozostaje na drugim planie.

Problem suszy został dostrzeżony np. w powiecie oławskim, gdzie Starosta przy współpracy z DZMiUW we Wrocławiu wszczął procedury mające stworzyć system zabezpieczenia przed skutkami suszy właśnie poprzez system rowów melioracyjnych. Z poczynionych obserwacji jest to jeden z pierwszych z tego typu programów w Polsce.

Podsumowanie

Wskazane jest podjęcie następujących działań:

opracowanie polityki melioracyjnej w dostosowaniu do stanu i potrzeb rolnictwa, w tym ustalenie regionów, w których rozwijać się będzie intensywne rolnictwo towarowe, oraz obszarów gdzie rolnictwo ma charakter „socjalny”;

szczegółowa inwentaryzacja istniejących systemów melioracyjnych wraz z oceną stanu technicznego, ustalenie potrzeb odbudowy i modernizacji obiektów w nawiązaniu do planowanego użytkowania obszaru, w tym do możliwości i potrzeb intensyfikacji rolnictwa na danym obszarze;

opracowanie szczegółowych zasad gospodarowania wodą na terenach ekstensywnie użytkowanych rolniczo jako działań nierynkowych

Podsumowanie

działania ogólnospołeczne (ochrona jakości wód, działania na rzecz zachowania walorów przyrodniczych, możliwości i potrzeb retencjonowania wody, w tym wzbogacania zasobów wód podziemnych);

monitoring potrzeb inwestycyjnych w zakresie melioracji szczegółowych na podstawie zgłoszeń rolników oraz w zakresie melioracji podstawowych na podstawie oceny WZMiUW; weryfikacja tych potrzeb i ustalenie priorytetów w zakresie utrzymania systemów melioracji podstawowych w dostosowaniu do potrzeb i możliwości intensyfikacji rolnictwa;

Podsumowanie

stymulowanie, tworzenie uwarunkowań prawnych, finansowych, organizacyjnych i edukacyjnych do podejmowania przez rolników działań w zakresie wdrażania optymalnych (nowoczesnych) metod regulacji stosunków powietrzno-wodnych (melioracje szczegółowe);

poprawa zasad eksploatacji i utrzymania, retencjonowanie wody, odbudowa zdewastowanych i modernizacja zdekapitalizowanych (przestarzałych) systemów melioracyjnych);

wdrożenie optymalnych zasad wspomagania rolników i spółek wodnych w zakresie utrzymania i eksploatacji urządzeń.

Dziękuję Państwu za uwagę